

Projekt programu

Przedmiot:

WYCHOWANIE DZIECI MORALNIE ZAGROŻONYCH

- I. Cel: 1. Zapoznanie z podstawowymi założeniami oraz metodą rewalidacji dziecka moralnie zagrożonego,
2. opracowanie podstaw teoretycznych oraz metod praktycznych oddziaływania wychowawczego na dziecko moralnie zagrożone,
3. wyrobienie umiejętności właściwej interpretacji zagadnień wychowawczych i celowej reakcji wychowawczej,
4. pogłębienie znajomości zasad organizowania zespołu wychowanków i wyrobienie umiejętności stosowania właściwych metod pracy poza-lekcyjnej i pozaszkolnej w kolektywie wychowanków,
5. zaznajomienie z organizacją pracy i administracją zakładu wychowawczego,
6. wzbudzenie troski o dziecko moralnie zagrożone i gotowości do podjęcia trudu wychowania.

II. Podział materiału:

Na opracowanie materiału przewiduje się 4 godziny tygodniowo t.j. 120 godzin rocznie / 80 godzin wykładów i 40 godzin ćwiczeń seminaryjnych i zajęć praktycznych/.

III. Materiał nauczania:

<u>ilość godzin</u>		<u>Temat wykładu lub ćwiczenia</u>
<u>wykłady</u>	<u>ćwiczenia</u>	
2		Resocjalizacja dziecka moralnie zagrożonego zasadniczym celem wychowania. Drogi rewalidacji; dostosowanie procesu wychowawczego do założeń rewalidacji.
8	4	<u>Podstawy wychowania dziecka moralnie zagrożonego:</u> Zasadnicze cele wychowania w społeczeństwie socjalistycznym. Moralność socjalistyczna. Wnioski wynikające z teorii Pawłowa dla wychowania wogóle a dzieci moralnie zagrożonych w szczególności. Niezbędne warunki gwarantujące osiągnięcie pozytywnych rezultatów w procesie wychowania: znajomość psychiki

Ilość godzin

wykładu, ćwiczeń

Temat wykładu lub ćwiczenia

dziecka, atmosfera pracy wychowawczej, warunki materialne.
Poglądy na wpływ dziedziczności, środowiska i racjonalnej pr.
pracy wychowawczej na ukształtowanie się psychiki dziecka.
Źródła optymizmu pedagogicznego.
Kształtowanie nawyków i przyzwyczajzeń moralnych, kształcenie
uczuć, woli i charakteru.

Lektura:

- Lektura: 1. Ogrodnikow-Simbiriakow: Pedagogika /rozdz. I i X. Teoria
wychowania/.
2. Pawłow: Wybór pism /od str. 391 - 412/.

20,

10.

Metody i środki wychowania moralnego

- 1/ Oparcie pracy wychowawczej o poszanowanie i życzliwość do m
osoby wychowanka. Dobra znajomość indywidualnych właściwoś
dziecka podstawą pozytywnego stosunku do dziecka. Oddziały-
wanie wychowawcze w oparciu o cechy dodatnie dziecka; dąże-
nie do systematycznego, konsekwentnego przezwycięzania cech
ujemnych. Określenie wymagań dostosowanych do fazy rozwoju
społeczno-moralnego dziecka. Niebezpieczeństwo wynikające
z nadmiernych wymagań i zbyt trudnych zadań. Właściwa atmos-
fera wychowawcza: zaufania, spokoju, pogody,ładu i konse-
kwencji - czynnikiem odzyskania równowagi nerwowej.
- 2/ Autorytet wychowawcy: Znaczenie wychowawcze przykładu.
Autorytet wychowawcy czynnikiem dobrowolnego, świadomego
podporządkowania się wychowanka przepisom, nakazom i zakazom.
Autorytet współwychowanka oparty o wartości negatywne. Wa-
runki zdobywania autorytetu.
- 3/ Przekonywanie - jedna z podstawowych metod wychowania moral-
nego. Bezpośrednie przekonywanie Przez: pogadanki, dyskusje
rozmowy indywidualne, przykład. Pośrednie przez: właściwy
dobór treści kształcącej, lekturę, film, dyskusje na temat
filmu, książki, udział w zebraniach samorządu i in.
- 4/ Nagrody i kary: Wartość wychowawcza zachęty, pochwały, na-
grody. Nagrody indywidualne i zbiorowe. Stanowisko subiek-
tywne czy obiektywne przy ocenie postępowania. Klasyfikacja
nagród i kar szkolnych. Ogólne zasady stosowania kar. Odpo-

.....
Ilość godzin
.....
kładu, ćwiczeń

.....
Temat wykładu lub ćwiczenia
.....

wiedzialność kolektywna. Znaczenie nagród i kar w procesie wyrabiania świadomej dyscypliny. Świadoma dyscyplina jako cel i warunek skuteczności wychowania. Analiza błędów popełnianych przy stosowaniu kar i nagród w wychowywaniu dzieci moralnie zagrożonych: obietnice i pogróżki bez pokrycia, brak konsekwencji, kary poniżające, zniechęcające, zbyt wielka częstotliwość w stosowaniu kary - wynikające z wadliwej organizacji pracy wychowawczej.

- 5/ Indywidualizacja w wychowaniu: uzasadnienie konieczności indywidualizacji w wychowaniu moralnie zagrożonych. Różnicowanie w zależności od doświadczeń życiowych, stopnia upośledzenia, cech patologicznych i in. Zasada indywidualizacji logicznym uzupełnieniem zasady kolektywnego oddziaływania.
- 6/ Wychowanie kolektywne: rola świadomego współdziałania wychowanka w procesie wychowawczym. Wychowanek przedmiotem i podmiotem wychowania. Organizacja kolektywu. Formy pracy kolektywu. Aktyw. Zakres pracy i uprawnienia samorządu. Organizacje młodzieżowe na terenie zakładu wychowawczego. WYROBIENIE poczucia odpowiedzialności przez udział w pracy zespołu - ważnym momentem w wychowaniu moralnie zagrożonych. Etapy pracy wychowawczej w zakresie wyrobienia odpowiedzialności wychowanka.
- 7/Wychowanie przez pracę: Praca środkiem i celem wychowania. Poglądy na znaczenie pracy jako środka wychowania moralnego. Kształtujące wartości pracy, którą dziecko jest zainteresowane i widzi wyniki i perspektywy.
- 8/Rodzaje pracy wychowanka: szkolna porządkowa, prace dla domu, praca produkcyjna. Współzawodniczenie w pracy. Premiowanie i nagrody za pracę. Sposoby notowania wyników pracy. Ocena pracy. Metody i środki wdrażania do pracy. Zainteresowanie pracą społeczną.
- 8/Oparcie wychowania na wiązaniu życia w zakładzie z nurtem życia współczesnego i oddziaływanie przez zjawiska przyrodnicze. Nawiązanie kontaktów społecznych i kulturalnych ze środowiskiem. Wycieczki. Hodowle zakładowe.

Lektura:

Raskin: Kształcenie świadomej dyscypliny.

Ilość godzin

Temat wykładu lub ćwiczenia

Wykładu, ćwiczeń

Lewin: Problemy wychowania kolektywnego.

Ogorodnikow-Simbiriew: Pedagogika.

4

2

Metody i środki wychowania estetycznego.

Przyczyny zaniedbania dzieci moralnie zagrożonych w zakresie wychowania estetycznego. Podstawowe zadania wychowania estetycznego. Wychowanie w warunkach estetyki zewnętrznej: pomieszczeń, odzieży, otoczenia oraz przez treść i przeżycia estetyczne: literaturę piękną, muzykę, teatr, film. Szczególne znaczenie żywego słowa w wychowaniu estetycznym. Metody uwrażliwienia dzieci na piękno.

Wychowanie fizyczne: Wpływ wychowania fizycznego na wszechstronny rozwój osobowości. Wnioski dla praktyki wychowania fizycznego wynikające z nauki Pawłowa.

Szczególne znaczenie wychowania fizycznego w procesie rewalidacji dzieci i młodzieży moralnie zagrożonej: kształcenie cech społecznych w grach i zabawach zespołowych, dążenie do osiągnięcia wartości pozytywnych, zdyscyplinowanie, wyrobienie umietyności podporządkowania się.

Znaczenie terapeutyczne wychowania fizycznego w stosunku do młodzieży fizycznie zaniedbanej i niedorozwiniętej.

Kontakt wychowanków z młodzieżą normalną: w rozgrywkach sportowych, konkursach, pracach społecznych.

Lektura:

Trześniowski: Gry i zabawy ruchowe. Poradnik młodego turysty.

Niewiadomski: B.S.P.O. w szkole.

Krawczykowski: Jak wykonać pomoce naukowe do wychowania fizycznego. 1955.

6

4

Praca pozalekcyjna i pozaszkolna:

Sprecyzowanie pojęcia pracy pozalekcyjnej i pozaszkolnej w warunkach zakładowych.

Cel pracy pozalekcyjnej i pozaszkolnej: organizacja racjonalnego wypoczynku, zainteresowanie różnymi dziedzinami wiedzy i pracą samodzielną, rozwijanie twórczych uzdolnień, przyzwyczajanie

Ilość godzin
wykładu ćwiczeń

Temat wykładu lub ćwiczenia

jenie do pozytywnych zajęć i rozrywek w wolnym czasie.
Rodzaje pracy pozalekcyjnej: masowe, zespołowe, indywidualne.
Organizacja pracy w kółkach zainteresowań, kółkach przedmiotow-
wych. Wartość atrakcyjnych form pracy. Udział dzieci w pla-
nowaniu i realizacji pracy. Możliwości indywidualnego oddzia-
ływania na dzieci o specyficznych cechach patologicznych w za-
jęciach pozalekcyjnych /np. prace krajoznawcze i wycieczki dla
dzieci-włóczęgów, prace w kółkach technicznych dla dzieci o
nadmiernej pobudliwości, pomoc indywidualna przy odrabianiu
lekcji i in./.
Specyfika pracy pozalekcyjnej na poziomie kl. I - IV, V - VII
i w szkole zawodowej /dla młodzieży powyżej lat 14/.
Uwzględnienie właściwości faz rozwoju.
Kontakt z instytucjami pozaszkolnymi: domami harcerska, domami
kultury, bibliotekami, teatrami dziecięcymi, klubami sportowymi.

12

5

Organizacja wychowania w internacie

1/ Warunki materialne: a/ pomieszczenie: sypialnie, pokoje dla
grup wychowawczych, urządzenie higieniczne-sanitarne, świet-
lica, jadalnia, korytarze, umeblowanie i urządzenie wnętrza,
dekoracje; otoczenie, boisko, ogród, warunki do hodowli roś-
linnej i zwierzęcej. b/ Odsień i bielizna: normy, rozdział,
konserwacja i udział młodzieży w uzupełnieniu, utrzymaniu
w ładzie i rozdziale. c/ Żywność: posiłki ~~kucharsko-sanitarne~~
ka dostosowane do wieku i zajęć, posiłki dietetyczne, wartość
kaloryczna, estetyka. Udział młodzieży w gospodarstwie domo-
wym. d/ Materiały sprzęt i urządzenia do zajęć pozalekcyjnych
urządzenie świetlicy, biblioteki, prasa, sprzęt sportowy, mu-
zyczny, do zajęć ogrodniczych i hodowlanych. Możliwości przy-
gotowania narsędzi pracy i sprzętu we własnym zakresie.

Wpływ warunków materialnych na realizację założeń wychowawczych

2/ Regulamin internatu: Rytmiczność dnia pracy. Znaczenie po-
rządku,ładu wewnętrznego i konsekwencji w układzie zajęć
w procesie tworzenia stereotypów dynamicznych. Zajęcia wy-
chowa^wcy i współudział młodzieży w realizacji zadań: przy
pobudce, apelu, pracach porządkowych, posiłkach, pomocy

Ilość godzin
wykładu, ćwiczeń

Temat wykładu lub ćwiczenia

w odrabianiu zadań domowych, organizacji czasu wolnego, zajęciach wieczornych.

- 3/ Praca w grupie wychowawczej. Zasady podziału na grupy. Li-
czebność. Organizacja grupy. Planowanie pracy wychowawczej.
Obserwacje wychowanków, notowanie obserwacji. Ustalenie li-
nii rozwoju wychowanka i grupy wychowanków. Indywidualizacja
w pracy wychowawczej. Troška o sprawy osobiste wychowanków.
Przyjęcie do grupy wychowanka skierowanego do zakładu. Kon-
takt wychowanka z rodziną. Kontakt z byłymi wychowankami.
- 4/ Opieka sanitarno-higieniczna: zajęcia lekarza i higienisty,
współpraca z wychowawcą. Opieka nad dzieckiem chorym i szcze-
gólnie trudne wypadki: zboczenia seksualne, moczenie nocne
i in. Racjonalny wypoczynek, znaczenie snu. Wozasy.
- 5/ Udział pracowników administracyjno-gospodarczych w pracy
wychowawczej. Wpływ jednolitego, wspólnego i zgodnego postę-
powania całego zespołu pracowniczego. Wartość wychowawcza
pracy praćki, kucharki, sprzątaczk i in.
- 6/ Tradycja zakładu. Czynniki tworzące tradycję zakładu.
Swoista atmosfera wychowawcza w zakładzie. Wiedź zakładu z
byłymi wychowankami. Uroczystości w zakładzie.

Lektura: A. Lewin : Aktualna ^{ple}próba badania nad kolektywem
[Studia Pedagogiczne tom I/ 1954.

Min. Oświaty: Projekt Statutu zakładów dla moral-
nie zagrożonych. 1955.

6

4

Systemy wychowania: Poglądy pedagogów burżuazyjnych na wychowa-
nie dziecka opuszczonego /dobroczynność społeczna, włączenie
dziecka do produkcji, surowy rygor zakładowy/. Poglądy Ja-
nusza Korczaka na wychowanie dzieci: błędy wynikające z za-
łożeń światopoglądowych i wartości trwałe, których zasadni-
czym źródłem było umiłowanie dziecka i szacunek dla niego.
Pedagogika Makarenki: cel wychowania, poglądy na wychowanie
w zespole, metody indywidualnego oddziaływania, wychowanie
w rodzinie, wychowanie przez pracę, organizacja pracy w za-
kładzie. Doświadczenie Makarenki z pracy z młodzieżą trudną.
Źródła optymizmu pedagogicznego Makarenki. Wpływ Makarenki

Łość godzin

Temat wykładu lub ćwiczenia

zakładu, ćwiczenia

na doskonalenie metod wychowania moralnego.

Lektura: J. Korczak: Jak kochać dziecko. I - III.

Pedagogika żartobliwa.

A. Makarenko: Wszystkie prace tłumaczone na język polski.

7

3

Analiza typowych trudności wychowawczych i ustalenie sposobów reakcji.

Trudności wychowawcze w określonych sytuacjach /przy pobudce, na wycieczce, w czasie zbiorów, na przerwie, przy posiłkach, - analiza sytuacji i omówienie reakcji wychowawczej.

Trudności wychowawcze spowodowane przez poszczególnych wychowanków /psychopatów, włóczęgów; kłamstwa, kradzieże, niechęć do pracy, złośliwość, kłótniwość/ - analiza przyczyn zachowania się dziecka i ustalenie sposobów postępowania.

Zasadnicze przyczyny trudności wychowawczych; błędy popełniane w pracy wychowawczej.

Przykłady postępowania z różnymi dziećmi w oparciu o notatki wychowawców. Śledzenie drogi rozwoju dziecka: ustalenie wpływu pracy wychowawczej w zakładzie.

Lektura: Spionek H. - Próba nowego ujęcia problemów psychologicznych w przestępczości nieletnich /Studia Pedagogiczne tom I/1954.

2

2

Usamodzielnienie wychowanków, opieka wychowawcza poza zakładem.

Powrót dziecka z zakładu do domu. Przygotowanie środowiska domowego na przyjęcie dziecka. Dalsza opieka zakładu nad byłym wychowankiem. Współdziałanie z sądem dla nieletnich /kuratorem/.

Usamodzielnienie wychowanka kończącego szkołę zawodową.

Kierowanie do pracy, wyposażenie wychowanka, pomoc moralna i materialna w pierwszym okresie samodzielnej pracy.

Znaczenie właściwie przeprowadzonej akcji usamodzielnienia i dalszego kontaktu z wychowankiem dla zapobieżenia recydywy przestępczości nieletnich.

<u>Ilość godzin</u>	<u>Temat wykładu lub ćwiczenia</u>
<u>wykładu, ćwiczenia</u>	

Materiały uzupełniające: 1/ Instrukcja Minist. Oświaty w sprawie opieki nad b. wychowankami.
2/ Zarządzenie CUSZ'u i Minist. Oświaty w sprawie kierowania absolwentów szkół zawodowych do pracy.

4

2

Z dziejów wychowania dzieci moralnie zagrożonych:

Organizacja zakładów przed I wojną światową w zaborze pruskim i austriackim. Pozostałości z tego okresu: ponure budowle, mury otaczające zakłady.

Opieka nad młodzieżą moralnie zagrożoną i nieletnimi przestępcami w okresie międzywojennym.

Stosunek do dziecka moralnie zagrożonego w Polsce Ludowej.

Historyczny rozwój myśli pedagogicznej odnośnie dziecka moralnie zagrożonego w związku z historią jednego z najstarszych zakładów dla dzieci opuszczonych /np. byłego Instytutu Mokotowskiego w Warszawie/ i jednego zakładu poprawczego / np, Zakładu w Studzieniu/.

Materiały pomocnicze: Kroniki Zakładów,

Statuty zakładów w b. zaborze pruskim,

Projekt statutu zakładu dla moralnie zagrożonych w Polsce Ludowej.

4

1

Nauczyciel- wychowawca:

Zasadnicza rola nauczyciela w wychowaniu dziecka.

Cechy nauczyciela decydujące o powodzeniu w pracy pedagogicznej: ideowość, optymizm, stanowczość, obiektywizm, poczucie odpowiedzialności, wiara w człowieka i jego rozwój. Znaczenie osobistego przykładu. Konieczność stałego doskonalenia się, analizowania doświadczeń własnych i kolegów. Poglądy Diesterwega, Uszyńskiego, Makarenki na osobowość nauczyciela.

Nauczyciel przodujący współtwórcą teorii pedagogicznej.

Udział nauczycieli w pracach badawczych. Praca kulturalno-oświatowa nauczyciela w środowisku.

IV. Uwagi o realizacji programu.

IV. Uwagi o realizacji programu:

Sluchacz winien zapoznać się z całokształtem zagadnień wychowawczych występujących w zakładzie dla moralnie zagrożonych. Silniej podkreślona jest problematyka wychowania w internacie, na zajęciach pozaszkolnych i pozalekcyjnych, natomiast mniej czasu i uwagi poświęcono zagadnieniom wychowawczym łączącym się z procesem dydaktycznym. Te zagadnienia wychowawcze opracowywane są w związku z dydaktyką ogólną i metodyką poszczególnych przedmiotów.

Dominującą metodą pracy przy opracowaniu materiału programowego jest wykład. Około 1/3 godzin pracy poświęcić należy na ćwiczenia seminaryjne. Ćwiczenia przeprowadzane są na podstawie materiału zebranego w czasie praktyki pedagogicznej, hospitacji i obserwacji dzieci trudnych. Szczególnie starannie winny być opracowane obserwacje i doświadczenia z praktyki pedagogicznej; należy więc dążyć do tego, aby problematyka teorii wychowania ściśle wiązała się z praktyką słuchaczy.

Tematem prac seminaryjnych będą ponadto zagadnienia opracowywane samodzielnie przez słuchaczy na podstawie lektury uzupełniającej, dokumentacji szkolnej, kronik zakładów, listów wychowanków i in. Np. wykłady o poglądach Makarenki na wychowanie pogłębić winni słuchacze opracowując niektóre tematy na podstawie dzieł Makarenki, analizując na seminariach treść wyjątków z prac Makarenki i.t.p. Wybierać należy tematy, które mają największe znaczenie dla pracy wychowawczej z młodzieżą trudną, np. problem pracy u Makarenki, organizacja kolektywu, kształcenie świadomej dyscypliny.

Proces rozwoju wychowanka pod wpływem oddziaływania wychowawczego poznają słuchacze lepiej, jeśli przeprowadzą badania i obserwacje nad reakcjami wychowanka na początku okresu nauczania i w czasie roku szkolnego. Analiza metod postępowania w konkretnych wypadkach ułatwi zrozumienie celowości stosowanych metod jak i zrozumienie warunków i przyczyn niepowodzeń pracy wychowawczej.

Materiały zebrane przez słuchaczy, wykonane prace, ciekawsze eksponaty, plany, zestawienia składane są po wykorzystaniu w Muzeum Państw. Studium Pedagogiki Specjalnej / pracowni pedagogicznej/, gdzie też zasadniczo powinny odbywać się seminaria.